

ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಿದಿರು ಗಿಡ

ಬಂಗಾಳಿ ಮೂಲ : ರಾಜಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ

ಚಿತ್ರ : ಜುಂಕೋ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ

ಕನ್ನಡಾನುವಾದ : ಗಿರಿಜಾದೇವಿ

ಇದೊಂದು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಥೆ. ಒಂದು ಗುಂಪು ಪುಂಡ ಹುಡುಗರು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಕೀಟಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಿರುಗಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇತರರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದೇ ಅವರ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೇಕೆ ಎಂದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಒಂದು ಇಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ಮನರಂಜನೆಯ ಆಟ ಅವರಿಗೆ.

ಇಲಿಯ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನನೊಂದ ಕರುಣಾಳು ಮುದುಕ ಆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದ, “ಅಪ್ಪಾ ಮಕ್ಕಳಿರಾ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಇಲಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ.” ಮುದುಕನ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ಹುಡುಗರು ಇಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಹುಡುಗರ ಕಾಟದಿಂದ ಪಾರಾದ ಇಲಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿತು. ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಇಲಿ, ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಮುದುಕನಿಗೆ ಒಂದು ಬಿದಿರು ಮರದ ಚಿಕ್ಕ ಸಸಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿತು, “ಇದನ್ನು ನಿನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನೆಡು.” ಮುದುಕ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ. ಗಿಡವನ್ನು ನೆಟ್ಟ ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಅದು ಬರಬರನೆ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಅದು ಎಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಮೋಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸೇರಿಹೋದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಕಂಡು ಮುದುಕನಿಗೆ ಒಂದೇ ಅಚ್ಚರಿ! ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕಾದಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಬಿದಿರಿನ ಒಳಗಿನಿಂದ ಝುಣ್ಝುಣ ಶಬ್ದ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮುದುಕನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಇದೇನು ಈ ಶಬ್ದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮುದುಕ ಬಿದಿರಿನ

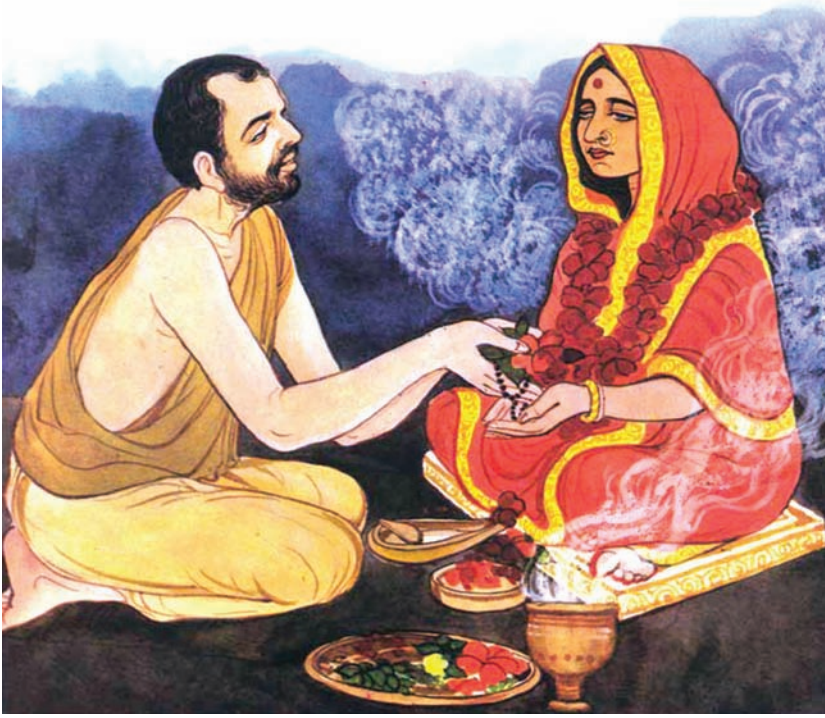
ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಳಿದ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಸೀಳಿದ್ದೇ ತಡ, ಬಿದಿರಿನ ಒಳಗಿನಿಂದ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಹೊರಬರಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು! ಮುದುಕನ ಆನಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಗದು.

ಮುದುಕನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಘಟನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನ ಮುದುಕ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇವನಿಗೆ ಅಗಲವಾದ ಕೆಂಪು ಕೂದಲಿನ ಗಡ್ಡ ಇತ್ತು ಮತ್ತು ತಲೆ ಕೂದಲೂ ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಕೆಂಪು ಗಡ್ಡವನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲುಗಾಡಿ ಸುತ್ತಾ ಮುದುಕನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ, “ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದೆ ಈ ಬಿದಿರು ಗಿಡವನ್ನು?” ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಮುದುಕ ಬಿದಿರು ಗಿಡದ ಕೆಳ ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಕೆಂಪುಗಡ್ಡದ ಮುದುಕ ಅದೇ ಇಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿದ, “ನನಗೂ ಒಂದು ಬಿದಿರು ಸಸಿ ಕೊಡು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ.” ಇಲಿ ಬೇರೆ ದಾರಿ ಕಾಣದೆ ಅವನಿಗೂ ಒಂದು ಬಿದಿರು ಸಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಗಿಡವನ್ನು ಪಡೆದು ಅತಿಯಾಗಿ ಆನಂದಿತನಾದ ಕೆಂಪು ಗಡ್ಡದವನು, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ. ಕೇವಲ ಎರಡೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು ಗಿಡ ಬೆಳೆದು ಮೋಡಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಕೆಂಪು ಗಡ್ಡದವನಿಗೆ ನಿಧಾನ ಮಾಡುವ ತಾಳ್ಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಮೊಹರುಗಳು ಶೇಖರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬಿದಿರು ಗಿಡದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ಬಿದಿರನ್ನು ಸೀಳಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದಿರಿನ ಗಿಡದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕೆಟ್ಟವಾಸನೆಯ ಗಲೀಜು ನೀರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಸುರಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಗಲೀಜು ನೀರು ಅವನನ್ನು ತೇಲಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಆಯಿತು? ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದರೆ ಮೊದಲಿನ ಮುದುಕ ಕರುಣೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪುರಸ್ಕಾರವೆಂಬಂತೆ ಅವನ ಬಿದಿರು ಗಿಡ ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಸ್ವರ್ಗದ ಖಜಾನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನೇ ತೆರೆದು ಲೂಟಿಮಾಡಿತ್ತು! ಲೋಭಿಯೂ, ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನವನೂ ಆದ ಕೆಂಪು ಗಡ್ಡದವನ ಬಿದಿರು ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಸ್ವರ್ಗದ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಘಾತ ಮಾಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕೊಳಕು ನೀರಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸುರಿದು ಕೊಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ☀

ದಿವ್ಯದಂಪತಿಗಳ ದಿವ್ಯಲೀಲೆ

ಸಿ.ಎಸ್. ಮಂಗಳಮ್ಮ

ಸಂನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನದ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವೆನಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಜೀವನದ ಮೂಲಕವೇ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು. ಅವರ ದಿವ್ಯದಾಂಪತ್ಯದ ವಿಶೇಷತೆ ಯೊಂದಿಗೆ, ಅವರಿಬ್ಬರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅನೇಕ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ನೋಡಿರುವ ಲೇಖಕಿ, ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮದ ಹಿರಿಯ ಭಕ್ತರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ನವಯುಗಾವತಾರಿಗಳು. ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನ್ನು ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸುಲಭವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಿನನಿತ್ಯದ ನಡೆ, ನುಡಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ನವ ಯುವಕರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ, 'ಆತ್ಮನೋ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜಗದ್ವಿಶಾಯಚ', 'ಶಿವಭಾವದಲ್ಲಿ ಜೀವಸೇವೆ.'

ಅವತಾರ ಪುರುಷರು ಧರಣಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹಲವರು ಜನ್ಮವತ್ತಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಾನರರೂ, ಕರಡಿಗಳೂ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲರೂ, ಗೋಷಿಕೆಯರೂ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಲು ಕಾರಣರಾದರು. ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಬೆಂಬಲಿಗರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾ ದೇವಿಯವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಸಾಧನೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನರಾಗಿ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ

ನಿಲ್ಲುವ ಸರಳ, ಸಾತ್ವಿಕ ನಾರಿಶಿರೋಮಣಿ ಅವರು; ಭಾರತೀಯ ನಾರಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂರ್ತಿರೂಪಿಣಿ!

ಈ ದಿವ್ಯದಂಪತಿಗಳ ಜೀವನವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ಸಹಕಾರವೆಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸಾರಿಕವಾಗಿಯೂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ಹಾಲು-ಜೇನಿನಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ. ಇದು ದೈವದತ್ತವಾದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪೋಟಿ ಇಲ್ಲ, ಸೋಲು-ಗೆಲುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಮ್ಮಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷೀಕರಿಸಿ, ಇಬ್ಬರ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡೋಣ.

ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಹೊರತಾಗಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ 'ಕೊರತೆ' ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪರಮಹಂಸರೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಬೆಂಕಿ-ಶಾಖ, ಸೂರ್ಯ-ಕಿರಣ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಇಬ್ಬರೂ ದೈವಾಂಶ ಸಂಭೂತರು.

ಕಾಮಾರಪುಕುರ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ. ಅಲ್ಲಿ ಋದಿರಾಮ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಮಣಿದೇವಿ ದಂಪತಿಗಳು. ದೈವಭಕ್ತರು, ಸತ್ಯಸಂಧರು. ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಡತನವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವರು.

ಖುದಿರಾಮರು ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದಾಗ, ಭಗವಂತನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ 'ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುವೆ' ಎಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇದೇ ವೇಳೆ ಚಂದ್ರಮಣದೇವಿಯು ಶಿವಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಶಿವಲಿಂಗದಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಯೊಂದು ಹೊರಟು ಬಂದು ಚಂದ್ರಮಣದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೈಕವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹರಿ-ಹರರ ವರಪ್ರಸಾದ ರೂಪವೇ ಗದಾಧರನ (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಬಾಲ್ಯದ ಹೆಸರು) ಜನನ.

ಜಯರಾಂಬಾಳಿ ಕಾಮಾರಪುಕುರದ ಸಮೀಪದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಣ್ಣಹಳ್ಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪರರ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಆಸೆಪಡದೆ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗಿ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿ, ಸರಳ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಖರ್ಜಿ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮಾಸುಂದರಿ ದೇವಿ ಎಂಬ ದೈವಭಕ್ತ ದಂಪತಿಗಳು. ನೆರೆಯ ಹಳ್ಳಿ ಸಿಹೋರಿನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಶ್ಯಾಮಾಸುಂದರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಿಸಿಲಿನ ಧಗೆಗೆ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತಳು. ಮೈಮರೆತಳು. ಆಗ 'ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ದೇವಿಯು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು. ಅದೇ ರೀತಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಖರ್ಜಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಬಿಲ್ವಮರದಡಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಮಲಗಿದನು. ಸರ್ವಾಲಂಕೃತ, ಅರುಣಾಂಬರಧಾರಿ ಕನ್ಯೆ, 'ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಯವಾದಳು. ನಂತರ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಶಿಶುವೇ ಶಾರದಾಮಣಿ! ಈ ದಿವ್ಯ ಶಿಶುಗಳೇ ಭಾವೀ 'ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು.' 'ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು, ಯಾರು ಕಮ್ಮಿ' ಹೇಳಿ!

ಬಾಲ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಗದಾಧರನು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಆಟ, ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ದೇವ-ದೇವಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು, ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಗಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಪಾತ್ರ ಧರಿಸಿ, ಶಿವಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನನ್ನೇ ಕಂಡಂತಾಗಿ, ಧನ್ಯತಾಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಆದರೆ ಬಾಲಕನ ಭವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವನು ಒಬ್ಬನೇ. ಅವನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಂಖಾರಿ. ಶಿವವೇಷಧಾರಿಗಿ ನಮಿಸಿ ಕೃತಕೃತನಾದ.

ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿ ಶಾರದೆಯ ಬಾಲ್ಯವು ಸ್ತ್ರೀಸಹಜವಾದ ಕರುಣೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಕ್ಷಮೆ, ಸಹನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಾಣುವುದು, ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು. ತಂದೆಯ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನೊಡನೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ಜೊತೆಗಾತಿ ಇರುವುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಆದೇಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಅವಳಿಗೆ. ಒಮ್ಮೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯ ಸಡಗರ. ಅಲಂಕೃತಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಎದುರಿಗೆ ಪುಟ್ಟ

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಹುಟ್ಟೂರು ಕಾಮಾರಪುಕುರ

ಬಾಲೆ (ಶಿವರ್ಷ) ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆ ಕೋಣೆ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದೆ. ನೆರೆದವರು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಹೃದಯ ಘೋಷಾಲನೆಂಬ ಪರವೂರಿನಿಂದ ಬಂಧುವೊಬ್ಬನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸೀನಳಾಗಿರುವ ದೇವಿಯ ವದನ, ಹಾಗೂ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತೆ ಶಾರದೆಯ ಮುಖ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇವೆ: ಪದೇ ಪದೇ ನೋಡಿದ. ಸಂದೇಹ ಹರಿಯಿತು. ಶಾರದೆ 'ದೇವಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಕೂಡಲೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಧನ್ಯನಾದ.

ಗದಾಧರ ವೇಷ ಧರಿಸಿ 'ಶಿವ'ನಾದ. ಶಾರದೆ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ 'ದೇವಿ'ಯ ದರ್ಶನವಿತ್ತಳು. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ 'ಹೆಚ್ಚು-ಕಮ್ಮಿ'ಯ ಮಾತುಂಟೆ? ಹೇಳಿ.

ಎರಡು ನದಿಗಳು ಎಲ್ಲೋ ಹುಟ್ಟಿಹರಿದು, ಮುಂದೆಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಸಂಗಮವಾಗಿ, ಒಂದಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದು, ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವ ವರೆಗೂ ಎಡ-ಬಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಫಲವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರಂತೆ ಶಾರದಾ ದೇವಿ-ಗದಾಧರರ ಜೀವನ. ಸಿಹೋರು ಗ್ರಾಮ ಸಂಗಮಸ್ಥಳದಂತೆ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶ್ಯಾಮಾದೇವಿ ಪುಟ್ಟ ಶಾರದೆಯೊಡನೆ ಸಿಹೋರಿನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಗದಾಧರನೂ ತನ್ನ ಮಾವನ ಮನೆಯಾದ ಸಿಹೋರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಯುವಕ 'ಮೂರು ಕಾಸಿನ ಸಂಪಾದನೆಯ ವಿದ್ಯೆ'ಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ 'ತಾಯಿ' ಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆ, ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಾಯಿಯ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಬಂಧುಗಳೊಬ್ಬರು 'ಶಾರದೆ, ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತೀಯಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ತೊಡಲು ನುಡಿಯ ಶಾರದೆ, ತನ್ನ ತೋರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಭಜನಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದೊಂದು ತಮಾಷೆಯಾಗಿ, ಆ ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು.

ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಸೂತ್ರಧಾರ! ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವನೆ! ವೇದಿಕೆಗೆ ತಂದೇ ತರುತ್ತಾನೆ. ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡಿ ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ 'ಭವ

ತಾರಿಣಿ'ಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹದ ಕಡೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ. ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿಗೆ ಮಗನ ಅನಾರೋಗ್ಯ ತಿಳಿದು ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಳು. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಧಾರಿಸಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಾರಂಬಿಸಿದರು. ಸರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ರಾಮಕೃಷ್ಣರೇ, “ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಜಯರಾಂಬಾಟಿಯಲ್ಲಿ ನನಗಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳೆ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಖರ್ಜಿಯ ಮಗಳು” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ತಾಯಿ ಮಗನ ಮಾತಿನಂತೆ ಜಯರಾಂಬಾಟಿಗೆ ಹೋದಳು. ಮುಖರ್ಜಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯೇನೋ ಇದ್ದಳು. ಆದರೆ ವರನಿಗೂ-ವಧುವಿಗೂ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚು. ದೈವಸಂಕಲ್ಪ! ಸುಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಯಿತು. ಕಾಮಾರ ಪುಕುರಕ್ಕೂ, ಜಯರಾಮಬಾಟಿಗೂ ಕೊಂಡಿಯಾದ ಸಿಹೋರಿನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಬಾಲೆ ಶಾರದೆ ತೋರುಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದಳು, ತನ್ನ ಭಾವೀ ಪತಿಯನ್ನು. ಈಗ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ತಾವೇ ತಮ್ಮ ‘ಸಹಧರ್ಮ ಚಾರಿಣಿ’ಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿದರು. ಮುಂಚೆ ಯಾವ ಪರಿಚಯವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ದಾಂಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾರ ಆಯ್ಕೆಗೆ ವಿಶೇಷತೆ? ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಭವತಾರಿಣಿಯ ಮಡಲಿನ ಶಿಶು. ಸಾಧನೆಯ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಶಾರದೆ ಯುವತಿ, ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ‘ಅವರೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚು ಪೂಜಾರಿ. ಆಯೋ, ಪಾಪ, ಶಾರದೆಗೆ ಹೀಗಾಗಬಾರದಿತ್ತು’ ಎಂಬ ಚುಚ್ಚು ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಕಾಮಾರಪುಕುರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ಶಾರದೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಗಂಡನ ದೈವೀಭಾವವನ್ನೂ, ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಶಾರದೆ ಸಹನಾತಪ್ಪಿಸಿ! ಈಗ ಯೋಚಿಸಿದಳು, ‘ಪತಿಯ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಪತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ’ ಎಂದು.

ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕಂದು ಹೊರಟ ಬಂಧುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಮಲಗಿದಳು. ಆಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಮಾತೆಯೇ ದರ್ಶನವಿತ್ತು, ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಶುಭವನ್ನು ಹಾರೈಸಿದಳು. ಮಾರನೇ ದಿನ ಜ್ವರದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗಿ, ಯಾತ್ರೆ ಮುಂದುವರೆಸಿ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ, ಪತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ವಾಗತ ದೊರೆತು ಸಂತುಷ್ಟಳಾದಳು. ಪತಿ-ಪತಿಯರು ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಹೇಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದು ಸೃಂದಿಸಿದವು? ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ‘ಕಾಳಿಯನ್ನು’ ಅಮ್ಮ, ಎಂದರು. ಅದೇ ‘ಅಮ್ಮ’ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಗಂಡನ ಬಳಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಕರೆತಂದಳು. ಹೇಳಿ, ‘ಅಮ್ಮ’ನ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತೇ?

ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನಹಬತ್ (ಎಡಗಡೆ) ; ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಕೋಣೆ (ಬಲಗಡೆ)

ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ‘ಪತಿ’ಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಗೌರವಿಸಿದರು. ಸತಿ ಶಾರದೆಯೂ ‘ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ’ಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಪತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸರಳವಾದ, ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥವಾದ, ಶುದ್ಧಪ್ರೇಮದ, ದಿವ್ಯವಾದ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ದಾಂಪತ್ಯ. ಒಮ್ಮೆ ಪತಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು, “ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವೆ?” ಪತಿಯ ಉತ್ತರ, “ಮಂದಿರದಲ್ಲಿರುವ ಭವತಾರಿಣಿ, ನಹಬತ್‌ಖಾನೆಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ತಾಯಿ, ಇಲ್ಲಿ ಶಾರದೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ.” ತೊಡಕಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ-ಉತ್ತರ, ಸರಳ-ನೇರ! ಗೃಹಿಣಿ ಜಾಣತನದಿಂದ ಪತಿಯ ಮನವನ್ನರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಳು. ‘ಸತಿ’ಯ ಸ್ಥಾನ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಪೂಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಗೌರವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ, “ನೀನು ನನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಸಂಸಾರಿಯಂತೆ ಇರಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.” ಇಲ್ಲಿ ಸತಿ-ಪತಿಯರ ವಿಚಾರ-ವಿನಿಮಯ ಎಷ್ಟು ಪಾರದರ್ಶಕ. ಈ ರೀತಿಯ ಬಿಚ್ಚುಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯವಹಾರ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ‘ಸಂಸಾರ’ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ! ಒಬ್ಬರೊನ್ನೊಬ್ಬರು ಅರಿತು, ಹೊಂದಿಕೊಂಡರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಗ! ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಮೌಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದು.

ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಪತ್ನಿಯ ಮನದಾಳವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೂಡಲೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಶಾರದೆಯ ವಾಣಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. “ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರುವವಳಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನೂ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುನ್ನಡೆಸಿ.”

ಪತಿ-ಪತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವಧರ್ಮಿಷ್ಠರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪೂರಕ, ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣವೇ ಗುರಿಯಾಗುವವರು. ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ‘ಕಾಳಿ’ಯೇ ಸರ್ವಸ್ವ. ಶಾರದೆಗೆ ‘ಕಾಳಿ’ಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪತಿಯೇ ಸರ್ವಸ್ವ. ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು. ಯಾರ ಧರ್ಮ ಹೆಚ್ಚು - ಯಾರ ಧರ್ಮ ಕಡಿಮೆ. ನ್ಯಾಯದ ತಕ್ಕಡಿ ಒಂದೇ ಸರಿ ದೂಗುತ್ತದಲ್ಲವೇ?